

M.B.A

:

استاد راهنما:

استاد مشاور:

نگارش:

تقديم به:

()

تقدیر و تشکر:

خداوند منان را سپاسگزارم که توفیق ادامه تحصیل و انجام این پروژه را به من عطا فرمود .
در راستای به ثمر سر رسیدن این تحقیق از جناب آقای دکتر علی ربیعی که راهنمایی علمی این پروژه را عهده دار بودند، تشکر و قدردانی می نمایم .
از جناب آقای دکتر امیر محمد زاده که بعنوان استاد مشاور در طول این پروژه زحمات فراوانی کشیده اند، تشکر می نمایم.

در نهایت از

جناب آقای ربیع زاده

معاونت محترم توسعه سرمایه انسانی بانک صادرات ایران

جناب آقای اصغر نادری

معاونت محترم کل پژوهش بانک ملت

جناب آقای سید تورج میر علی مرتضائی

همکار محترم بنده در بانک صادرات ایران (ریاست شعبه)

جناب آقای دکتر حسین اسماعیل پور و سرکار خانم ربیعی

که راهنمایی های ایشان در انجام این پروژه بسیار ثمر بخش بوده است

تشکر و قدردانی می نمایم .

چکیده:

تفکیک ماهیت مدیریت، از ثمرات انقلاب صنعتی است که پس از ده‌ها سال فردگرایی را به اوج رسانید و در مدرنیسم، زندگی اقتصادی - اجتماعی بشر، تعریف گردید. در دوره‌ی انتقال به فراصنعتی کشورهای پیشرفته با نقد و بررسی آن دو، به خصوصی‌سازی نهادها و سازمان‌ها به‌ویژه در عرضه‌ی خدمات، صنعت و کشاورزی پرداختند. از آنجا که بانک حلقه‌ی اتصال فعالیت‌های اقتصادی به‌شمار می‌رفته است، از دهه‌ی ۱۹۸۰ خصوصی‌سازی آن در کشوری مثل انگلیس رونق یافت. اکنون بسیاری از کشورهای جهان خصوصی‌سازی را تجربه کرده‌اند و ایران نیز مطابق اصل ۴۴ قانون اساسی می‌بایست این روند را طی نماید.

پژوهش حاضر با عنوان « بررسی موانع خصوصی‌سازی در بانک صادرات و مقایسه تطبیقی آن با بانک ملت » در شهر تهران طی سال‌های ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ انجام گرفته است. هدف اساسی شناخت موانع خصوصی‌سازی در این دو بانک و شناخت راهکارهایی برای کاهش یا حذف آنها بوده که با روش میدانی و پرسشنامه‌ی محقق ساخته و مصاحبه جمع‌آوری اطلاعات صورت گرفته است. داده‌ها به روش آمار توصیفی در قالب جداول و نمودار ارائه شده‌اند.

علیرغم تفاوت اندک بین موانع در دو بانک، فرآیند خصوصی‌سازی در آنها، روند یکسانی را طی می‌کند و مشکلات مشخصی را پشت سر می‌گذارند. از نظر کارشناسان برای کاهش و یا حذف موانع، می‌بایست در بخش نیروی انسانی، ارتقای سطح آگاهی و آموزش، امنیت شغلی و مدیریت با انتخاب سهامداران در حوزه‌ی اجرای قوانین، کاهش دخالت دولت، تسریع در فرآیند خصوصی‌سازی، رد دیون دولتی و افزایش سرمایه، جلوگیری از انحصار در واگذاری سهام و قیمت‌گذاری کارشناسانه، شفاف‌سازی و در نهایت تعیین تکلیف سریع و قانونمند واگذاری بانک به بخش خصوصی به‌طور کامل صورت گیرد. همچنین استفاده از تجارب سایر کشورها در جهت کاهش هزینه فرصت و زمان، پیشنهادات رفع و یا کاهش موانع خصوصی‌سازی به‌شمار می‌روند.

کلید واژه‌ها: خصوصی‌سازی، موانع خصوصی‌سازی (شفاف‌سازی، تعدیل نیروی انسانی،

و) و بانک .

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	مقدمه
۱	فصل اول - معرفی پژوهش
۲	۱-۱ مقدمه
۲-۵	۲-۱ بیان مسأله
۵-۶	۳-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق
۶	۴-۱ اهداف تحقیق
۶	۱-۴-۱ هدف اصلی
۷	۲-۴-۱ اهداف فرعی
۷-۸	۳-۴-۱ سوالات تحقیق
۹	۵-۱ روش تحقیق
۹	۶-۱ کاربران تحقیق
۹-۱۲	۷-۱ تعریف واژه ها
۱۳	فصل دوم - ادبیات تحقیق
۱۴	۱-۲ مقدمه
۱۴-۱۸	۲-۲ مفاهیم خصوصی سازی.
۱۸-۱۹	۱-۲-۲ مباحث کلیدی خصوصی سازی
۱۹-۲۰	۱-۲-۲-۱ بررسی بدهی های دولت به بانکها
۲۰-۲۱	۲-۲-۲-۱ شفاف سازی صورت های مالی بانکها
۲۱	۳-۲-۲-۱ تاثیر مطالبات معوق بر روی صورت های مالی بانک
۲۱	۴-۲-۲-۱ لغو محدودیت های سرمایه گذاری خارجی و اثرات آن بر متغیرهای اقتصادی
۲۱-۲۲	۵-۲-۲-۱ بررسی ظرفیت بازار سرمایه و جذب سرمایه عظیم بانکها و شرکت های تابعه آنها
۲۲	۶-۲-۲-۱ بررسی کفایت سرمایه
۲۳	۳-۲ تاریخچه خصوصی سازی
۲۳-۲۴	۱-۳-۲ تاریخچه خصوصی سازی در جهان
۲۵-۲۶	۲-۳-۲ تاریخچه خصوصی سازی در ایران

۲۶-۲۷	۲-۳-۲-۱ تحقیقات انجام شده در ایران
۲۸-۲۹	۳-۳-۲ روند خصوصی سازی در ایران
۲۹-۳۴	۴-۲ ضرورت و اهداف خصوصی سازی
۳۴-۳۷	۵-۲ روش‌های خصوصی سازی
۳۷-۳۹	۱-۵-۲ تحلیل و بررسی روش‌های خصوصی سازی و تجربه کشورها
۳۹-۴۳	۶-۲ موانع مشکلات خصوصی سازی
۴۳-۴۷	۱-۶-۲ مشکلات و موانع خصوصی سازی در ایران
۴۷-۴۸	۷-۲ مبانی قانونی خصوصی سازی
۴۸-۵۰	۸-۲ اصول خصوصی سازی..
۵۰-۵۱	۹-۲ دیدگاه‌ها و نظریات
۵۱	۱-۹-۲ دیدگاه‌های موافق
۵۱-۵۳	۱-۱-۹-۲ دیدگاه توسعه‌ای
۵۳-۵۴	۲-۱-۹-۲ دیدگاه ساختار حقوقی
۵۴-۵۷	۳-۱-۹-۲ دیدگاه ساختار سازمانی
۵۷-۵۹	۴-۱-۹-۲ دیدگاه سرمایه‌ای.
۵۹-۶۰	۵-۱-۹-۲ دیدگاه عملیاتی
۶۱-۶۳	۶-۱-۹-۲ دیدگاه رقابتی
۶۳	۲-۹-۲ دیدگاه‌های مخالفان
۶۳-۶۵	۱-۲-۹-۲ دیدگاه عملکردی
۶۵-۶۶	۲-۲-۹-۲ دیدگاه فقدان مشارکت عمومی
۶۶-۶۹	۳-۲-۹-۲ دیدگاه موانع کلان چهارگانه
۶۹	۱۰-۲ تجربیات خصوصی سازی در کشورهای مختلف جهان
۶۹-۷۱	۱-۱۰-۲ خصوصی سازی بانک‌ها در مکزیک
۷۲-۷۱	۱-۱۰-۱-۱ فرآیند فنی خصوصی سازی بانک در مکزیک
۷۲-۷۳	۲-۱۰-۲ خصوصی سازی در بنگلادش
۷۳	۳-۱۰-۲ خصوصی سازی در سریلانکا
۷۳-۷۴	۴-۱۰-۲ خصوصی سازی در نپال
۷۴-۷۵	۵-۱۰-۲ خصوصی سازی در هند

۷۵-۷۶	۶-۱۰-۲ خصوصی سازی در سنگاپور
۷۷-۸۰	۷-۱۰-۲ اثر خصوصی سازی و آزادسازی بر عملکرد بخش بانکداری در پاکستان
۸۰-۹۹	۱۱-۲ تحقیقات انجام شده در زمینه خصوصی سازی
۹۹-۱۰۰	۱۲-۲ چرا دولت‌ها برنامه خصوصی سازی بانک‌ها را آغاز کردند؟
۱۰۰-۱۰۲	۱۳-۲ چگونه دولت‌ها بانک‌ها را برای واگذاری انتخاب می‌کنند؟
۱۰۲-۱۰۴	۱۴-۲ تغییر ساختار در فرآیند خصوصی سازی بانک‌ها
۱۰۴	۱۵-۲ راه‌های افزایش موفقیت خصوصی سازی بانک‌ها
۱۰۴-۱۰۵	۱۶-۲ معرفی بانک صادرات و کارکرد آن
۱۰۶	۱-۱۶-۲ سرمایه اولیه بانک
۱۰۶	۲-۱۶-۲ شروع کار اولین شعبه
۱۰۶-۱۰۷	۳-۱۶-۲ آرم اولیه بانک
۱۰۷-۱۰۸	۴-۱۶-۲ افتتاح بانک صادرات و معادن ایران.
۱۰۸-۱۰۹	۱۷-۲ معرفی بانک ملت و کارکردهای آن
۱۱۰	فصل سوم - روش پژوهش
۱۱۱	۱-۳ مقدمه
۱۱۱-۱۱۲	۲-۳ نوع پژوهش
۱۱۲	۳-۳ جامعه آماری و تعداد نمونه (در صورت لزوم)
۱۱۲-۱۱۳	۴-۳ روش نمونه گیری و حجم نمونه....
۱۱۳	۵-۳ روش گردآوری داده‌ها
۱۱۴	۶-۳ ابزار گردآوری داده‌ها
۱۱۴	۷-۳ روش تحلیل داده‌ها
۱۱۴	۸-۳ قلمرو مکانی و زمانی مطالعه (قلمرو تحقیق)
۱۱۴-۱۱۵	۹-۳ محدودیت‌های پژوهش
۱۱۵	۱۰-۳ ملاحظات اخلاقی
۱۱۵-۱۱۷	۱۱-۳ روایی و پایایی
۱۱۸	فصل چهارم - یافته‌ها
۱۱۹	۱-۴ مقدمه
۱۱۹-۱۶۲	۲-۴ یافته‌های حاصل از پرسشنامه‌ها

۳-۴ یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها

- ۱۶۳
- ۱۶۳-۱۷۰ ۱-۳-۴ مصاحبه با اسماعیل غلامی - عضو هیأت عامل و معاون آماده‌سازی سهام و امور
- ۱۷۰-۱۷۳ ۲-۳-۴ مصاحبه با حمید عباسخانی - کارشناس مسوول امور سهام (سازمان خصوصی سازی)
- ۱۷۳-۱۷۷ ۳-۳-۴ مصاحبه با علیرضا دولت‌آبادی - رئیس امور شرکت‌ها در سازمان خصوصی سازی
- ۱۷۷-۱۸۱ ۴-۳-۴ مصاحبه با اصغر نادری - معاونت کل پژوهش بانک ملت
- ۱۸۱-۱۸۳ ۵-۳-۴ مصاحبه با ربیع‌زاده - معاونت توسعه نیروی انسانی
- ۱۸۴-۱۹۲ ۶-۳-۴ خلاصه ی یافته های حاصل از مصاحبه

فصل پنجم - نتیجه‌گیری و پیشنهادات

- ۱۹۳
- ۱۹۴ ۱-۵ مقدمه
- ۱۹۴-۱۹۵ ۲-۵ خلاصه ی تحقیق
- ۱۹۵ ۳-۵ بحث
- ۱۹۵-۲۰۴ ۱-۳-۵ پاسخ به سوالات
- ۲۰۴-۲۰۷ ۴-۵ نتیجه گیری
- ۲۰۷-۲۰۹ ۵-۵ پیشنهادات
- ۲۰۹-۲۱۲ ۱-۵-۵ پیشنهادات نظری
- ۲۱۲-۲۱۳ ۲-۵-۵ پیشنهادات محقق یافته ها
- ۲۱۳-۲۱۴ ۳-۵-۵ پیشنهاداتی برای محققان آتی

منابع و ماخذ

- ۲۱۸ پیوست
- ۲۱۹-۲۲۳ پرسشنامه
- ۲۲۴ برونداد اعتبار و روایی - (خروجی) SPSS
- ۲۲۵-۲۳۲ برونداد پرسشنامه - (خروجی) SPSS
- ۲۳۳ چکیده (به زبان انگلیسی)

حدود و چگونگی دخالت دولت در اقتصاد یکی از موضوعات مورد بحث اقتصاددانان طی دهه‌های گذشته بوده است. تا قبل از جنگ جهانی اول، دخالت مستقیم دولت در فعالیت‌های تولیدی و اقتصادی بسیار اندک بود. پس از جنگ جهانی اول و ایجاد اتحاد جماهیر شوروی، دولت نقش مسلطی را در فعالیت‌های اقتصادی به دست گرفت و مکانیزم بازار نقشی جانبی را پیدا نمود. در کشورهای در حال توسعه نیز به تبعیت از این اندیشه، که نظام سازمان یافته‌ای به نام بازار در این کشورها وجود ندارد، دولت‌ها از جایگاه ویژه در اقتصاد ملی برخوردار شدند. اما بعد از جنگ جهانی دوم کشورهای پیشرفته به سرکردگی انگلستان روند انتقال مالکیت از بخش دولتی به بخش خصوصی را آغاز نمودند. علت اصلی این حرکت ضرورت افزایش کارایی بنگاه‌های تحت مالکیت دولت بود، تا از این طریق بتوان رقابت پذیری بنگاه‌ها را افزایش داد. در دهه‌های اخیر کشورهای در حال توسعه نیز با گسترده‌تر شدن بازارهای رقابتی، به ضرورت خصوصی‌سازی پی بردند. علت اصلی این خصوصی‌سازی را می‌توان ناشی از فشارهای مالی داخلی و خارجی به این کشورها، عملکرد ضعیف بنگاه‌های تحت مالکیت دولت و ... دانست.

تحقیق حاضر با عنوان بررسی موانع خصوصی‌سازی در بانک صادرات و مقایسه تطبیقی آن با بانک ملت در شهر تهران اجرا شده است. هدف خصوصی‌سازی در کشورها، بهبود بخشیدن به ساختار اقتصادی دولت است که در این خصوص، افزایش کارایی، تولید مالی، سودآوری و ... مدنظر است. بانک‌ها به‌عنوان یک واحد مالی و اقتصادی در روند خصوصی‌سازی دولت‌ها قرار گرفته‌اند. که در این روند با چالش‌های گوناگونی از قبیل قوانین دست و پاگیر دولتی، تعدیل نیروی انسانی، عدم شفافیت برنامه‌ها و ... مواجه هستند که با اصلاح و برطرف کردن این چالش‌ها، خصوصی‌سازی می‌تواند به سرعت روند خود را طی کرده و افزایش کارایی اقتصادی - هدف خصوصی‌سازی - را به دنبال داشته باشد.

با توجه به این که بانک صادرات تجربه‌ی خصوصی‌سازی را قبل از انقلاب پشت سر گذاشته، پس از گذشت چندین سال، هم‌اکنون برای خصوصی‌شدن، با چالش‌های عدیده‌ای مواجه گشته که

این چالش‌ها منجر به کند شدن روند خصوصی‌سازی در این بانک شده است. به عبارتی ساده‌تر می‌توان گفت که فقدان تجربه‌ی کافی و متناسب با ساختار اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی کشور در امر خصوصی‌سازی بانک‌ها، لزوم پژوهش‌های مرتبط به این فرآیند را در کشور ایجاب می‌کند.

پژوهش حاضر از نوع توسعه‌ای است که برای شناخت بهتر پدیده‌ی خصوصی‌سازی و موانع و مشکلات مسیر اجرای آن به روش زیر اجرا می‌گردد. شیوه‌ی اجرای این تحقیق به دو بخش اسنادی (کتابخانه‌ای) و میدانی تقسیم می‌شود. کارشناسان و مدیران کلیه‌ی بانک‌های صادرات و ملت شهر تهران جامعه آماری پژوهش حاضر را تشکیل می‌دهند. برای جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته‌ای تهیه و در اختیار پرسنل بانک‌های ملت و صادرات قرار گرفته است. با توجه به هدف تحقیق که عبارت است از شناسایی موانع خصوصی‌سازی در بانک صادرات و مقایسه آن با بانک ملت، محقق درصدد است تا با انجام این پژوهش به سوالاتی از قبیل موانع خصوصی‌سازی در بانک صادرات چیست؟ موانع خصوصی‌سازی در بانک ملت چه بوده و چه تفاوت‌هایی با بانک صادرات دارد؟ ساختار اقتصادی دولت، موانع سیاسی - امنیتی، موانع اجرایی، موانع فرهنگی - اجتماعی، مقاومت‌های مدیریتی، عدم شفافیت برنامه‌ها، قوانین و مقررات، بدهی دولت به بانک‌ها و تعدیل نیروی انسانی چه تأثیری بر فرآیند خصوصی‌سازی بانک‌های صادرات و ملت دارند، موانع و میزان اثرگذاری آنها را ارزیابی کند.

ابزار پژوهش در این تحقیق به دو قسمت سوالات باز مصاحبه و پرسشنامه محقق ساخته با ۳۷ سوال بسته به صورت نگرش‌سنجی است. واحد تحلیل در سطح فردی است. روش تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار **SPSS** است که به توصیف داده‌ها می‌پردازد و نگرش پاسخگویان را نسبت به مسأله می‌سنجد. قلمرو زمانی تحقیق زمستان ۸۸ الی تابستان ۸۹ می‌باشد.

این پژوهش در ۵ فصل تهیه گردیده است:

فصل اول با عنوان معرفی پژوهش شامل مقدمه، بیان مسأله، اهداف و سوالات و تعریف واژه -

ها است.

فصل دوم که ادبیات تحقیق نام دارد، مفاهیم خصوصی سازی، تاریخچه، مبانی نظری، تحقیقات انجام شده، تجارب کشورها پیرامون خصوصی سازی و ... را در خود جای داده است.

فصل سوم پژوهش، نوع پژوهش، جامعه آماری، نمونه، روش گردآوری داده‌ها و اطلاعات، ابزار گردآوری، روش تحلیل، روایی و پایایی، قلمرو مکانی و زمانی، محدودیت‌ها و ملاحظات اخلاقی را در بر گرفته و با این ویژگی‌ها، روش پژوهش نام گرفته است.

فصل چهارم پژوهش یافته‌های تحقیق است که داده‌های حاصل از پرسشنامه و نتایج مصاحبه-ها در آن ثبت شده است.

و در نهایت فصل پنجم تحقیق با عنوان بحث و نتیجه‌گیری با مقدمه شروع شده، سپس با ارائه‌ی خلاصه‌ای از طرح، بحث و نتیجه‌گیری و ارائه‌ی پیشنهادات پایان یافته است.

در پیوست نیز نمونه‌ای از پرسشنامه و منابع و مأخذ و همچنین برونداد پرسشنامه‌ها و روایی آنها آورده شده است.

فصل اول

معرفی پژوهش

۱-۱ مقدمه

آن‌گاه که در اواخر قرن نوزدهم اروپا خدمات عمومی را در اختیار دولت قرار داده بود، آمریکا خدمات را از طریق بخش خصوصی هدایت می‌نمود و در کشورهای در حال توسعه نیز بنگاه‌های عمومی بعد از دهه‌ی ۱۹۳۰ میلادی گرایش به خصوصی‌سازی آغاز شد و پس از جنگ جهانی دوم ادامه یافت؛ اما «جنبش خصوصی‌سازی هم از حیث تعداد معاملات انجام شده و هم از حیث ارزش دارایی‌های انتقال یافته از بخش عمومی به بخش خصوصی وسعت چشمگیری داشت. انگلیس، نیوزیلند، ژاپن و بسیاری از کشورهای آمریکای لاتین خط مقدم این تغییر قرار داشتند» (نشریه سرمایه، شماره ۲۹۳).

بحث طرح خصوصی‌سازی در ایران قبل از انقلاب اسلامی به میان آمد و تعدادی از بانک‌ها خصوصی شدند اما به دلیل وابستگی بانک‌ها به خارج و دخالت آنان در امور اقتصادی کشور بعد از انقلاب روند خصوصی‌سازی متوقف شد و پس از یک دوره‌ی ۱۰ ساله در روند امور اجرایی قرار گرفت. پس از پایان جنگ در سال ۱۳۶۸ اصل ۴۴ قانون اساسی مجدداً پیگیری و آرام آرام مباحث آن در جامعه و در سطح تصمیم‌گیران اجرایی کشور به میان آمد و در برنامه‌ی سوم و چهارم توسعه خصوصی‌سازی از حمایت بیشتری قرار گرفت. در طی دو یا سه سال اخیر بحث خصوصی‌سازی در بانک‌ها پی‌گیری و یکی از با سابقه‌ترین بانک‌ها (صادرات) در بورس اوراق بهادار سهام آن عرضه شد. موانع عدیده‌ای در این امر دخیل بوده که پیامدهای گوناگونی را به دنبال خواهد داشت. این پژوهش در این راستا ارائه گردیده و به دنبال شناخت موانع و محدودیت‌های خصوصی‌سازی بانک‌های صادرات و ملت و پیامدهای آن است.

۲-۱ بیان مسئله :

تجربه‌ی خصوصی‌سازی همواره با چالش‌های گوناگون مواجه بوده است. علی‌رغم این‌که بانیان خصوصی‌سازی و پرچم‌داران آن معتقدند نتیجه‌ی خصوصی‌سازی کاهش فقر و بیکاری، رشد شتابان اقتصادی و توازن تجاری و ... است، اما اجرای آن در جهان سوم، نتایج معکوس داشته است. طوری که اکثر کارشناسان این حوزه از اجرای آن سرباز می‌زنند. به‌طور مثال «برخی از

پژوهشگران مثل دارنینگ (۱۹۹۰، ص ۳۹) و ویوین (۱۹۴۲، ص ۲) نشان داده‌اند که خصوصی - سازی در کشورهای جهان سوم فقر را بیشتر کرده است.

در آفریقا شمار مردم فقیر از ۲۷۰ میلیون در سال ۱۹۸۶ به ۳۳۵ میلیون نفر در سال ۱۹۹۰ و همین‌طور جمعیت فقیر آمریکای لاتین از ۴۱٪ در سال ۱۹۸۰ به ۶۲٪ در سال ۱۹۹۲ رسیده است. در آسیا هم بسیاری از مردم - اندونزی ۳۹٪، مالزی ۱۷٪، فیلیپین ۵۸٪، کره جنوبی ۱۶٪ و تایلند ۳۰٪ - زیر خط فقر زندگی می‌کنند (دانایی فرد، ۱۳۸۷، ص ۲۵۴).

نابرابری اقتصادی در دوره‌ی خصوصی‌سازی دهه ۸۰ میلادی در آمریکای لاتین و کشورهای جنوب شرقی - بنا به نظر بانک جهانی - شدید شده است (دانایی فرد به نقل از بانک جهانی، ۱۹۹۵، ص ۲۰۲).

مطابق نظر سازمان ملل بدهی‌های کشورهای جهان سوم در دوره‌ی خصوصی‌سازی (جزء در برخی کشورها مثل برزیل، کره‌ی جنوبی، نیجریه و ...) افزایش شدید یافت و تراز بانکی از ۲۴ به ۹۸- دلار رسید (دانایی فرد به نقل از سازمان ملل، ۱۹۹۶، ص ۹۴).

نتایج خصوصی‌سازی هر چه باشد، اجرای آن باید بر پیش‌فرض‌هایی استوار گردد که مهم‌ترین آن عبارتست از این‌که خصوصی‌سازی نباید به‌عنوان « هدف » نگریسته شود... بلکه باید به‌عنوان جزی از سیاست میان مدت و جزء منطقی بخش خصوصی سالم با عملکرد خوب بازار سرمایه، کار و کالاها در یک کشور مردم‌سالار تلقی شود (هوون / سیراتکی، ۱۳۷۷، ص ۱۹)

خصوصی‌سازی در کشورها عموماً با هدف بهبود بخشیدن به اوضاع و شرایط اقتصادی صورت می‌گیرد که در این راستا افزایش کارایی، تولید مالی، سودآوری شرکت‌های موجود در دست دولت، دستیابی به منابع مالی بخش خصوصی، صرفه‌جویی در هزینه‌های دولت و ... عموماً پیگیری می‌شود.

بانک‌ها یکی از واحدهای و بخش‌هایی هستند که در روند خصوصی‌سازی دولت‌ها چالش‌های زیادی به‌وجود می‌آورند. فرآیند خصوصی‌سازی بانک‌ها با مسائلی همچون حذف یا کنار آمدن با قوانین و مقررات دست و پاگیر دولتی، تعدیل نیروی انسانی و بکارگیری نیروهای توانمند، اصلاح

ساختار مالی و اداری دست به گریبان است که در صورت حل و فصل آنها افزایش کارایی اقتصادی پدیدار خواهد شد.

بانک‌های صادرات و ملت که در راستای اصل ۴۴ قانون اساسی به خصوصی‌سازی گراییده، با موانع عدیده‌ای مواجه بوده‌اند. این موانع در دو بخش اساسی قابل تشخیص و مطالعه‌اند: قسمت اول تنگناها که به مباحث کلان فرهنگی و اجتماعی مالکیت خصوصی و فرآیند خصوصی‌سازی در کشورهای جهان مربوط می‌گردد که در این خصوص موانعی همچون عدم تمایل به واگذاری کنترل سهام اکثریت بانک‌ها به موسسه‌های خصوصی و همچنین صدور مجوز شرکت و مناقصه فروش بانک‌ها به سرمایه‌گذاران خارجی مهمترین آنها به شمار می‌روند. اکثر کشورهای در حال توسعه معتقدند تغییرات شدید در مالکیت در یک دوره زمانی کوتاه بلافاصله موفقیت‌آمیز خواهد بود، احتمالاً غیرواقعی‌بینانه است (مردم سالاری شماره ۱۶۳۲ تاریخ ۸۶/۷/۱۴)

بخش دیگر از موانع، محدودیت‌های است که خاص شرایط کلی کشور و طبیعت بازار در ایران است. «ظرفیت قانونی» و «بازار دوستی» منجر به بازار رقابتی و تصمیم به فروش، شرایطی را برای سازمان (مثل بانک) پدید می‌آورد. اطمینان از محیط قانونی مناسب و پیش فروش در محیط غیر رقابتی پدید می‌آید که در نقطه تقابل آن ظرفیت قانونی پایین و بازارگریزی قرار می‌گیرد. در این شرایط خصوصی‌سازی بانک‌ها بزرگ‌ترین چالشی است که دولت با آن دست به گریبان است. بانک‌های ایران با چند مسئله اصلی پیرامون مسئله خصوصی‌سازی در تقابل قرار دارند؛ مسئله حاکمیت دولت بر اقتصاد، شفاف نبودن فعالیت‌های اقتصادی-مالی، مسئله نیروی انسانی بکار گرفته در بخش‌های مختلف، چالش‌های مراحل گذار اجتماعی جامعه ایرانی، ضعف بنگاه‌های جذب سرمایه و فضاها، جهانی ضعف مدیریت سرمایه و بهره‌وری سرمایه و عدم توسعه منابع انسانی از موانع دورن بنگاهی خصوصی‌سازی در ایران است. بطور کلی موانع اجتماعی-فرهنگی (مالکیت، حاکمیت دولت، شیوه‌های فرهنگی و...) و موانع اقتصادی سیاسی مثل دولت محور بودن فعالیت‌های اقتصادی-مالی، دولتی بودن امور بانکی و ناکارآمدی موسسات مالی اعتباری و نیز امور مربوط به بانک همانند ضعف سرمایه و فناوری، مدیریت و بهره‌وری از سرمایه‌ها، تعیین

تکلیف مطالبات معوق بانک، شفاف‌سازی صورت‌های مالی و ... از موانع اصلی خصوصی‌سازی بانک‌ها بشمار می‌روند و هم از این‌رو است که خصوصی‌سازی آنها سال‌ها است امور اقتصادی دولت را تحت‌الشعاع قرار داده و هنوز به مرحله اجرایی نرسیده است. اثر این موانع و چگونگی و چرایی آن مسئله اصلی این پژوهش بشمار می‌رود که با شناخت اهمیت آن می‌توان به دریافت کامل‌تری در این زمینه دست یافت.

۳-۱ اهمیت و ضرورت پژوهش :

در سازمان‌های دولتی که از ریشه‌های عمیق‌تری در منافع عمومی و سیاست‌های کلان برخوردارند، اجرای خصوصی‌سازی به مراتب مشکل‌دارتر است. از طرفی با تغییر نگرش از اقتصاد مبتنی بر کار، سرمایه و زمین به اقتصاد دانش محور بقاء در صحنه‌ی اقتصاد جهانی مستلزم اجرای خصوصی‌سازی است. در عرصه‌ی داخلی نیز تمرکز روی نتایج خصوصی‌سازی در سازمان‌های دولتی نیازمند مدیریت ویژه است که بتواند تناسبی بین زمان اجرای یک پروژه و احتمال شکست و پیروزی و نیز بودجه و کارایی برقرار کند. در چنین شرایطی خصوصی‌سازی هم اجباری است و هم نیازمند مدیریت مبتنی بر تجربیات داخلی و خارجی. تا از این رهگذر بتوان شناخت عمیق‌تر و گسترده‌تری را نسبت به خصوصی‌سازی کسب نمود. از این‌رو بنا به اهمیت آن و اجرای پروژه‌های تحقیقی، امری ضروری است.

بیش از ۷۰٪ کشورهای جهان خصوصی‌سازی را اجرا کرده‌اند و تقریباً همه‌ی کشورها هم در مراحل مختلف عملیاتی کردن آن قرار دارند. آمریکای لاتین، اروپا، آمریکا، آفریقا و آسیا (به-خصوص شرق آن) از آن جمله‌اند که تجارت آنان به‌ویژه مطالعاتی که در قبل، حین و بعد از خصوصی‌سازی انجام یافته و سازمان‌هایی، مثل بانک جهانی و سازمان ملل متحد آنها را هدایت کرده‌اند، در اجرای خصوصی‌سازی سازمان‌های دولتی ایران می‌تواند مثمر ثمر باشد.

بانک صادرات یکی از قدیمی‌ترین بانک‌ها و در عین حال از بانک‌هایی است که در طی دهه-های گذشته تغییرات زیادی در عرصه ساختار مدیریت از نام بانک گرفته تا مبانی توسعه مالی و اداری را پذیرا شده و از اولین بانک‌های دولتی است که خصوصی‌سازی آن مدنظر قرار گرفته

است. بنابراین مطالعه تنگناهای اجتماعی فرآیند خصوصی سازی آن حائز اهمیت فراوانی برای بانک صادرات و سایر بانک‌های دولتی خواهد بود.

هدف خصوصی سازی، افزایش کارایی مالی بانک است که بر دو اصل افزایش سودآوری و تقویت مالکیت خصوصی استوار است. نیل به هدف، مستلزم تدوین استراتژی متناسب با محدودیت و قابلیت‌ها است که شناخت آنها وابسته به الزامات پژوهش گسترده‌ای است و پژوهش حاضر بخشی از آن را مدنظر قرار داده است. فقدان تجربه کافی و متناسب با ساختار اجتماعی - فرهنگی و سیاسی - اقتصادی ایران در امر خصوصی سازی بانک‌ها لزوم پژوهش‌های مرتبط را ایجاب می‌کند.

آشنایی با مقررات و قوانین بانک صادرات و حضور مستمر در آن و از طرف دیگر وجود نگرش (اساسی شناخت و رفتاری) نسبت به عملکرد بانک در امر خصوصی سازی به همراه آموخته‌های علمی می‌تواند راهگشای مناسبی برای پژوهش علمی حاضر تلقی گردد، تا از قبل آن هم خدمتی به بانک صورت گرفته باشد و هم زوایای پنهان فعالیت‌های آن را در فرآیند خصوصی سازی آشکار سازد و در عین حال پژوهش از همخوانی بیشتری با واقعیات بانک صادرات بهره‌مند گردد.

۱-۴ اهداف پژوهش:

هدف در پژوهش تعیین کننده مسیر اصلی و بنیان روش‌ها و نتایج مکتسبه است. در پژوهش حاضر اهداف به دو حوزه تقسیم می‌شوند.

۱-۴-۱ هدف اصلی:

- شناسایی موانع خصوصی سازی در بانک جهت بهبود بخشیدن به اجرای اصل ۴۴ قانون

اساسی

۱-۴-۲ اهداف فرعی:

- ۱- شناسایی راهکارهایی برای کاهش یا حذف موانع خصوصی سازی.
- ۲- شناخت موانع خصوصی سازی بانک‌های دولتی (صادرات و ملت)

۱-۴-۳ سوالات تحقیق:

مطابق با اهداف، سوالات را به دو بخش اصلی و فرعی تقسیم می‌کنیم:

۱-۴-۳-۱ سوال اساسی:

- ۱- خصوصی سازی در بانک صادرات با چه موانعی، مواجه است؟
- ۲- خصوصی سازی در بانک صادرات در مقایسه با بانک ملت چگونه است؟

۱-۴-۳-۲ سوالات فرعی:

۱. ساختار اقتصادی دولت چه تأثیری بر فرآیند خصوصی سازی بانک‌های صادرات و ملت دارد؟
۲. موانع سیاسی - امنیتی دولت چه تأثیری بر فرآیند خصوصی سازی بانک‌های صادرات و ملت دارد؟
۳. موانع اجرایی خصوصی سازی چه تأثیری بر فرآیند خصوصی سازی بانک‌های صادرات و ملت دارد؟
۴. موانع فرهنگی - اجتماعی چه تأثیری بر فرآیند خصوصی سازی بانک‌های صادرات و ملت دارد؟
۵. مقاومت‌های مدیریتی چه تأثیری بر فرآیند خصوصی سازی بانک‌های صادرات و ملت دارد؟
۶. عدم شفافیت برنامه‌های خصوصی سازی چه تأثیری بر فرآیند خصوصی سازی بانک‌های صادرات و ملت دارد؟

۷. میزان تأثیرگذاری قوانین و مقررات بر خصوصی‌سازی بانک صادرات و ملت چگونه

است؟

۸. بدهی دولت به بانک‌ها چه تأثیری بر فرآیند خصوصی‌سازی بانک‌های صادرات و ملت

دارد؟

۹. تعدیل نیروی انسانی چه تأثیری بر فرآیند خصوصی‌سازی بانک‌های صادرات و ملت

دارد؟

* به علت توصیفی بودن پژوهش، نیازی به ارائه‌ی فرضیه نمی‌باشد.^۱

1- در مطالعاتی که به منظور بررسی وضعیت پدیده‌ای انجام می‌گیرد، فرضیه‌ها ضرورت اساسی ندارند. در پژوهش‌های پیمایشی توصیفی که با هدف بررسی وضعیت انجام می‌گیرد، فرضیه‌ها ضرورت بنیادی ندارند و به جای ساختن فرضیه‌ها می‌توان با تنظیم سوال‌های پژوهشی، تحقیق را انجام داد (ازکیا، ۱۳۸۲، ص ۱۷۳)

در پژوهش‌های میدانی و اکتشافی نیز فرضیه ضرورت ندارد و بیان فرضیه‌های رسمی در این نوع پژوهش‌ها می‌تواند باعث سوءگیری محقق شود. (ازکیا به نقل از کومار، ۱۳۸۲، ص ۱۷۳)

به طور کلی در پژوهش‌هایی که به بررسی روابط بین متغیرها می‌پردازد، استفاده از فرضیات استنباطی ضروری است (همان).